

सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या क्षेत्रीय
कार्यालयांकडून भूसंपादनाशी संबंधित
न्यायालयीन प्रकरणे हाताळतांना घ्यावयाची
दक्षता ...

महाराष्ट्र शासन
सार्वजनिक बांधकाम विभाग
शासन परिपत्रक क्रमांक:-भुभाडे - २०२५ / प्र. क्र. ०५ / रस्ते- ०७.
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई- ४०००३२.
दिनांक:- ०४ फेब्रुवारी, २०२५.

प्रस्तावना :-

सार्वजनिक बांधकाम विभागामार्फत कार्यान्वित करण्यात येणा- या रस्ते, पुल इमारती व त्याअनुषंगिक इतर कामांकरिता खाजगी जमीन संपादित करून त्याचा भूसंपादन मोबदला संबंधित भूधारकांना अदा करावा लागतो. अशा जमिनींचे भूसंपादन महसूल व वन विभागाने विहित केलेल्या प्रक्रियेनुसार भूसंपादन होऊन संबंधित भूधारकांना त्याचा मोबदला अदा करणे गरजेचे असते. अशा भूसंपादन प्रक्रिया राबवितांना बरेचदा संबंधित भूधारक भूसंपादन मोबदला समाधानकारक न मिळाल्याने मा. न्यायालयाकडे धाव घेतात. एकदा प्रकरण न्यायप्रविष्ट झाल्यानंतर सदर प्रकरणामध्ये सक्षम प्राधिका-याची नियुक्ती करणे, याचिकेतील मुद्द्यांच्या अनुषंगाने शपथपत्र दाखल करणे, मा. न्यायालयामध्ये सततचा पाठपुरावा करणे, मा. कनिष्ठ न्यायालयात शासनाच्या विरोधात निकाल लागल्यास त्याविरुद्ध मा. वरिष्ठ न्यायालयात अपिल दाखल करण्याकरिता सहाय्यक शासकीय अभियोक्ता यांचे अभिप्राय मिळविणे, प्रकरणी विहित मुदतीत अपिल दाखल करणे, इत्यादी बाबी तातडीने करणे आवश्यक असते. क्षेत्रीय स्तरावर अशी प्रकरणे तातडीने हाताळण्याच्या संदर्भात मार्गदर्शक सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक:-

क्षेत्रीय स्तरावरील प्रदीर्घ कालावधीपासून प्रलंबित असलेल्या भूसंपादनाशी संबंधित प्रकरणे हाताळतांना खालीलप्रमाणे दक्षता घेण्यात यावी :-

- १) सार्वजनिक बांधकाम विभागाच्या क्षेत्रीय स्तरावरील कार्यकारी अभियंता यांच्या कार्यालयात भूसंपादनाशी संबंधित न्यायालयीन प्रकरणे हाताळण्याकरीता स्वतंत्र कार्यासनास ही जबाबदारी देण्यात यावी.
- २) सर्व न्यायालयीन प्रकरणात शासनाच्या वतीने तात्काळ शपथपत्र दाखल करण्याकरिता सक्षम प्राधिकारी यांची नियुक्ती करण्यात यावी. तसेच मा.न्यायालयात शासनाच्या वतीने दाखल करावयाच्या शपथपत्राच्या प्रारूपास मुख्य अभियंता यांची मान्यता घेण्यात यावी. ज्या न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये शपथपत्र सादर करतांना त्यामध्ये काही धोरणात्मक बाबींवर अभिप्राय हवे असतील अशी प्रारूप शपथपत्रे शासनाच्या मान्यतेकरिता सादर करण्यात यावीत.
- ३) भूसंपादनाच्या काही प्रकरणांत असे आढळून आलेले आहे की, शासन स्तरावरून सक्षम नियुक्ती प्राधिकारी नेमण्याबाबत तसेच शपथपत्र दाखल करण्याचे निर्देश दिलेले असतांनाही क्षेत्रीय कार्यालयांकडून

त्याची अंमलबजावणी केल्याचे दिसून येत नाही. त्यामुळे अशा प्रकारची दिरंगाई भविष्यात होणार नाही याची दक्षता घेण्यात यावी.

४) क्षेत्रीय स्तरावर ब-याच न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये पाठपुरावा केला जात नसल्याचे दिसून येते. त्यामुळे कोणत्या न्यायालयात, कोणत्या प्रकरणावर, कधी सुनावणी आहे याबाबतची कोणतीच माहिती / संकलन संबंधित जबाबदार व्यक्तीकडे नसते. परिणामी एखाद्या प्रकरणी मा. न्यायालयाने दिलेला निर्णय संबंधित कार्यालयाला शासकीय अभियोक्त्याचे पत्र प्राप्त झाल्यानंतरच माहिती होतो. त्याचप्रमाणे मा. न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयानुसार विहित मुदतीत कार्यवाही न झाल्याने त्याविरोधात अवमान याचिका दाखल केली जाते. सबब, अशा प्रकरणांची अद्ययावत माहिती क्षेत्रीय स्तरावर ठेवण्यात यावी.

५) ब-याच न्यायालयीन प्रकरणांमध्ये मा. न्यायालयाने दिलेल्या निर्णयाविरोधात अपिल दाखल करावे किंवा कसे याबाबत शासकीय अभियोक्ता किंवा शासनाचे अभिप्राय घेणे आवश्यक असतात. परंतु अशा प्रकरणी वेळीच कार्यवाही न झाल्याने अभिप्राय प्राप्त करून घेण्यास दीर्घकाळ झालेला असतो. परिणामी सदर निर्णयाविरुद्ध अपिल करण्याचा विहित कालावधी निघून गेलेला असतो. त्यामुळे अपिलाची विहित मुदत संपल्यानंतर शासनाला नाहक आर्थिक भुर्दंड सोसावा लागतो. भविष्यात असे प्रसंग टाळण्याकरिता पुरेपुर दक्षता घेण्यात यावी.

६) प्राप्त अभिप्राय विचारात घेऊन दिलेल्या निर्देशांचे काटेकोरपणे तसेच विहित मुदतीत पालन करण्याची दक्षता घेण्यात यावी. त्यामध्ये दिरंगाई आढळून आल्यास संबंधितांस व्यक्तिशः जबाबदार धरून शिस्तभंगाची कार्यवाही करण्यात येईल.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संगणक सांकेतांक २०२५०२०४१५१४५८७३१८ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नांवाने,

(प्रदीप पु. तिलोटकर)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन.

प्रत:-

- १) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- २) सचिव (रस्ते / बांधकामे), सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई- ४०० ०३२.
- ३) सर्व मुख्य अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम प्रादेशिक विभाग.
- ४) सर्व अधीक्षक अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम मंडळे.
- ५) सर्व कार्यकारी अभियंता, सार्वजनिक बांधकाम विभाग
- ६) निवड नस्ती - (रस्ते- ०७)